

**MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA
FAUNA HUNGARIAE**

DR. BOROS ISTVÁN, DR. DUDICH ENDRE, DR. KOTLÁN SÁNDOR ÉS DR. SOÓS LAJOS
KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKESZTI
DR. SZÉKESSY VILMOS

X. KÖTET

COLEOPTERA V., STREPSIPTERA

1. FÜZET

**ORMÁNYOSALKATÚAK
RHYNCHOPHORA**

(15 ábrával)

ÍRTA
DR. ENDRŐDI SEBŐ

Fauna Hung. 59.

1961

A X. kötethez tartozó valamennyi
füzet borítólapjának beszolgáltatása ellené-
ben a kötet kemény kötéstábláját bármelyik
könyvesbolt kiadja.

Az ábrákat KEVE GYULA és DR. ENDRÓDY-YOUNGA SEBESTYÉN rajzolta

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó igazgatója
Szerkesztésért felelős: Jolsvay Alajos — Műszaki felelős: Szöllősy Károly
Kézirat beérkezett: 1960. XII. 15. — Példányszám: 1100. — Terjedelem: 2·3 (A/5 ív)
60.52840. Akadémiai Nyomda, Budapest — Felelős vezető: Bernát György

RÖVIDÍTETT RENDSZERTANI MUTATÓ

„Magyarország Állatvilága” X. kötetének 1. füzetéhez

(Dr. Endrődi Sebő: Ormányosalkatúak — Rhynchophora — Fauna Hung. 59.)

CSALÁDOK — ALNEMEK

Anthotribus GEMM. & HAR. 8

Anthribidae 2, 5

Anthribini 6

Anthribus GEOFFR. 8, 19

Apionidae 4

Araecerus SCHÖNH. 8, 23

Attelabidae 2, 4

Blaberus SCHÖNH. 15

Brachycerinae 3

Brachytarsus SCHÖNH. 8

Choragini 8

Choragus KIRBY 8, 21

Choragus s. str. 22

Curculionidae 3, 4

Dissoleucas JORD. 12

Enedreutes SCHÖNH. 15

Opanthribus SCHILSKY 8

Paramesus FÄHRS. 8, 18

Phaenotherium J. FRIV. 6, 9

Phaeochrotes PASC. 17

Platyrhinus CLAIRV. 6, 8

Platystomus SCHNEID. 7, 17

Pseudochoragus PETRI 23

Rhaphitropis REITT. 13

Rhynomacerinae 2

Scolytidae 5

Tropideres SCHÖNH. 7, 10

Tropideres s. str. 11

Ulorhinus SHARP. 11

FAJOK ÉS FAJ ALATTI KATEGÓRIÁK

albinus L. 18

albirostris HERBST 12

bilineatus GERM. 11

bisignatus FÄHRS. 11

bostrychoides MÜLL. 22

brachycerus PETRI 23

brevirostris PANZ. 13

brunneipennis REITT. 19

cacao FABR. 24

caucasicus MOTSCH. 22

cinctus PAYK. 17

coffae THUNB. 24

costirostris CLAIRV. 9

curtirostris MULS. & REY 15

dorsalis THUNB. 12

Edgreni SCHÖNH. 17

ephippium BOH. 16

fallax PERRIS 19

fasciatus FORST. 21

fasciculatus DEG. 24

flavifrons FÜESSLY 9

fuscipennis GUILLEB. 17

hilaris FÄHRS. 16

Horni WOLFRUM 23

intersectus FOURCR. 12

japonicus THUNB. 24

Küsteri REITT. 21

latirostris FABR. 9

maculosus MULS. 14
marchicus HERBST 14
marmoratus FOURCR. 21

nebulosus FORST. 21
niger STEPH. 22
niveirostris FABR. 13

oxyacanthae BRIS. 14

peregrinus HERBST 24
piceus SCHAUM 23
pudens GYLL. 17
Pulskyi J. FRIV. 10
pygmaeus ROBERT 22

resinosus SCOP. 9
Reyi GOZIS 14
rubripes REY 21

scabrosus FABR. 21
scriptus THUNB. 14
sepicola FABR. 16
Sheppardi KIRBY 22
striatus MÜLL. 9

tessellatus BOH. 19

undulatus PANZ. 17
uniformis REITT. 18

variegatus FOURCR. 21
varius FABR. 21
ventralis REY 21

VIII. had: RHYNCHOPHORA — ORMÁNYOSALKATÚAK

Írta

DR. ENDRŐDI SEBŐ

Testalkatuk életmódjukhoz alkalmazkodott: a fák gyökereiben, törzsében vagy ágaiban fejlődő fajok teste általában hosszú, hengeres (Scolytidae) vagy lapos (pl. a *Cossonus*-fajok), a dudvanövényekben vagy a talajban fejlődők teste viszont többnyire széles, tojásdad (pl. az Apionidae, Attelabidae és Curculionidae családok legnagyobb része). Fejük megnyúlt, vagy hosszabb-rövidebb ormányban végződik. Rágójuk ritkábban erősen fejlett (pl. Anthribidae és Scolytidae), máskor az ormány csúcsán helyezkedik el, és meglehetősen gyenge (pl. az Apionidae, Attelabidae és Curculionidae családok legtöbb faja). Felső ajkuk csak az Anthribidae család és az Attelabidae család Rhinomacerinae alcsalád fajain látható jól. Csápjuk mindig bunkóban végződik, a bunkó csak kivételesen egységes (összeforrott ízzeit csak varratok választják el), vagy 2 ízből áll, mint egyes Scolytidae fajoké, rendszerint azonban 3—4 jól megkülönböztethető ízből; a Curculionidae család legtöbb fájának csápjája térdes, a többi fajé egyszerű, vagyis tőize nem nyúlt meg erősen. Szemük összetett, csak kivételesen (*Troglorrhynchus* SCHM.) hiányzik, pontszemük nincs. A mellő oldalvarratai hiányoznak, mellvégük hátulsó szegélye a csípők mögött jól látható. Lábaik vagy röviddek (pl. Scolytidae), vagy hosszúak, hátulsó combjuk igen ritkán megvastagodott (ugrólab, pl. Rhynchaenini). A lábfejek száma 4, csak a *Dryophthorus* SCHÖNH. nem fajain (Curculionidae) 5; a Scolytidae család fajain az 5. íz csökevényes. Hártyás szárnyuk gyéren erezett, elég sok fajé csökevényes vagy hiányzik.

Lárváik hajlottak, többnyire lábatlanok, csak az Anthribidae család egyes fajainak a lárváin láthatók csökevényes lábak. A legtöbb lárva tápnövénye belsejében él, sok lárvá az azonban a föld színe alatt gyökerekkel táplálkozik. Bábjuk szabad báb. A legtöbb hosszú ormányú faj petéit a növény bizonyos részeibe (levél, ágak stb.) helyezi; az Attelabidae család sok fájának nősténye petéit összesodort levelek közé rakja le, míg a Scolytidae család fajai a fák kérge alatt vagy azok fás részeiben rágott járatokban biztosítják petéik, illetve lárváik számára az optimális életlehetőséget. A kifejlett bogarak is növényevők, csak az *Anthribus* GEOFFR. nem fajainak lárvái és imágói táplálkoznak pajzstetvekkel. A növényevő fajok közül igen sok a növénytermesztés szempontjából káros. Az erdészeti, kertészeti és mezőgazdasági kártevők, valamint a raktárkészletekben károsító bogarak igen jelentős része az ormányosalkatúak sorából kerül ki.

Az egész világon több mint 35 000 fajuk ismeretes, közülük 5 családba sorolt mintegy 1500 faj Magyarországon, illetve a Kárpát-medence területén is előfordul.

A családok határozókulcsa

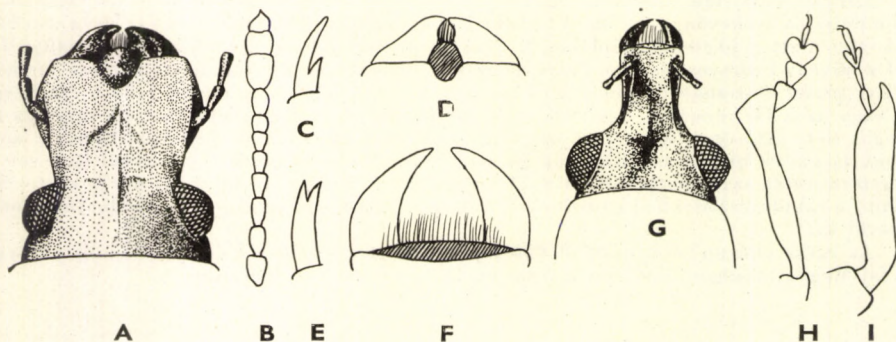
- 1 (4) Felső ajkuk felülről látható (1. ábra: D, F). Csápjuk nem térdes, tőize nem, vagy csak alig valamivel hosszabb a 3. ízénél (1. ábra: B).

- 2 (3) Szárnyfedőik nem takarják el a farfedőt, hanem a farfedő szabadon látható. Ormányuk igen rövid, széles és lapított (1. ábra: A), csak kivételesen hosszabb, mint amilyen széles. Rágójuk erős, széles (1. ábra: D). Csápbunkójuk laza (1. ábra: B). Toroklemezüik jól fejlett. A torok kimetszése az ormány egész alsó oldalára kiterjed. Lábszáraik külső oldala nem fogazott. Lábfejük széles, 3. íze kicsi, és a háromszög alakúan kiszélesedett 2. íz mély kimetszésében foglal helyet (4. ábra: D). A karmok belső élén, közel a tőhöz, 1—1 erős fog látható (1. ábra: C). Testük széles, zömök, szárnyfedőiken a vállak szögletesen kiugrók, ritkábban lekerekítettek, oldalaik párhuzamosak, egyenesek vagy nagyon ritkán íveltek.

Legtöbb fajuk lárvái különböző lombfák elszáradt ágaiban fejlődnek, ezek imágói korhadó növényi részekkel táplálkoznak. Az *Anthribus* GEOFFR. nem fajainak lárvái is, imágói is pajzstetveket pusztítanak, s ezért gazdasági szempontból hasznosnak minősülnek, míg a korhadékevők közömbösek — *O r r o s b o g a r a k*

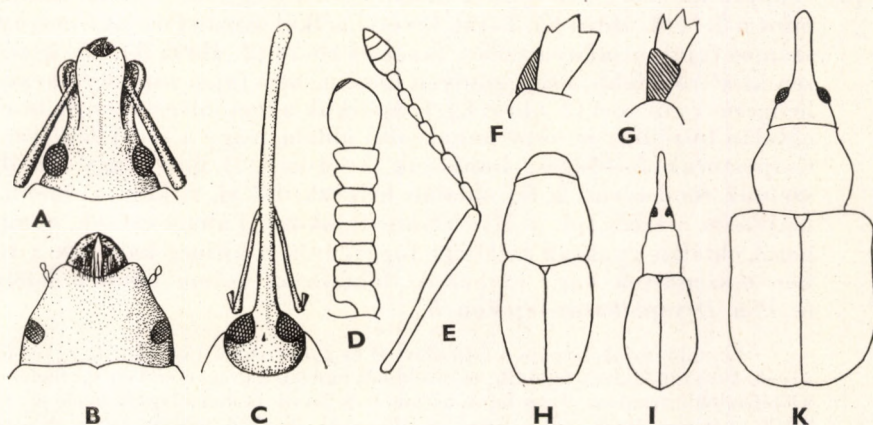
1. család: Anthribidae

- 3 (2) Szárnyfedőik eltakarják a farfedőt. Ormányuk hossza megközelíti vagy erősen meghaladja a fej hosszát (1. ábra: G). Rágójuk keskeny, sarló alakú (1. ábra: F). A torok kimetszése kicsi, az ormány alsó oldalának csak az elülső részére korlátozódik. Karmaik belső élén fog van (1. ábra: E), vagy nincs. Testük hosszú, keskeny. Attelabidae: Rhynomacerinae alcsalád, lásd 9. sorszám alatt.
- 4 (1) Felső ajkuk rejtett, felülről nem látható.
- 5 (12) Lábaik erősek, aránylag hosszúak, elülső lábszáraik külső élén sincsenek fogacskák, lábfejeik nem sokkal keskenyebbek, mint a lábszáraik (1. ábra: H). Ormányuk jól fejlett, csak ritkán valamivel rövidebb a szélességénél, a legtöbb fajé azonban sokkal hosszabb.

1. ábra. A: *Platystomus albinus* L. feje, B: csápjja, C: karma és D: felső ajka a rágókkal — E: *Nemonyx lepturoides* FABR. karma, F: felső ajka a rágókkal és G: feje — H: *Otiorrhynchus ligustici* L. és I: *Scolytus mali* BECHST. elülső lába (Éredeti)

- 6 (11) Csápjuk nem térdes, tőize nem, vagy alig valamivel hosszabb, mint a 3. íze (pl. 1. ábra: B), csak néhány *Apion*-faj csápja igen gyengén térdes.
- 7 (8) Előtörök és szárnyfedők skulptúrája igen egyenetlen, rajtuk hatalmas, szemölcsszerű dudorok helyezkednek el, és ezek között gyakran mély gödrök láthatók. Ormányuk rövid és vastag, felül lapított, csápárkuk az ormány oldalán húzódik, első csápízeik is csak kevéssel hosszabbak, mint amilyen szélesek, a többi rendszerint szélesebb, mint amilyen hosszú. A csápbunkó 1. íze nagy, és kehelyszerű öblében 2 további íz foglal helyet (2. ábra: D). Pajzsocskájuk rejtett. Curculionidae: Brachycerinae alcsalád, lásd 11. sorszám alatt.
- 8 (7) Előtörök és szárnyfedők simák, vagy egyszerűen pontozottak, vagy finoman szemölcsözöttek; a szárnyfedőkön gyakran hosszanti barázdák futnak, de soha sincsenek nagy dudorok és mély gödrök.
- 9 (10) Tmporaik kicsik, a combok belső oldalához simulnak (2. ábra: F). Általában nagyobb fajok. Szárnyfedők szélesek, többnyire rövidek (csak a *Nemonyx lepturoides* FABR. szárnyfedői kifejezetten hosszúak és keskenyek), vállaik sokkal szélesebbek, mint az előtörök töve, szögletesen kiugrók, oldalaik egyenesek vagy gyengén íveltek (2. ábra: K). Ormányuk rendszerint jóval hosszabb, mint a fej, sokszor igen hosszú, és keresztmetszete kör alakú, néhány faj esetében azonban alig hosszabb, mint a fej, lapított és széles (*Nemonyx*-, *Chonostropheus*-, *Atelabus*- és *Apoderus*-fajok). Csápárkuk, ha van, akkor egyenesen a szem felé irányul, az ormány oldalán helyezkedik el. Az ormány csúcsán ízesülő rágók erősek. Szemük oldalt álló, rendszerint erősen kidülledt. Szárnyfedőiken legtöbbször pontsorok húzódnak, pontozásuk ritkábban rendszertelen, kivételesen a varratbarázda is hiányzik

2. ábra: A: *Otiorrhynchus ligustici* L., B: *Scolytus mali* BECHST. és C: *Curculio nucum* L. feje — D: *Brachycerus foveicollis* GYLL. és E: *Otiorrhynchus ligustici* L. csápja — F: *Rhynchites Bacchus* L. és G: *Apion apricans* HERBST tmpora — H: *Scolytus mali* BECHST., I: *Apion apricans* HERBST és K: *Rhynchites Bacchus* L. testalakja (Eredeti)

(*Rhinomacerinae* és *Auletobius* DESBR.). Színük igen változatos, nemritkán élénkzöld, kék vagy piros, fémesen csillogó.

Legtöbb fajok nőténye petéit a növények legkülönbözőbb részeibe (hajtás, levél, virágszár, gyümölcs) süllyeszti, más fajok nőténye a peték részére különböző, de a fajra jellegzetes sodratot készít egy vagy több levélből, majd a levél szárát meg-rágja. A kikelő lárvák az így előkészített korhadó növényi anyagból táplálkoznak, és abban bábozódnak is be. A kifejlett bogarak levelekkel és gyümölcsökkel táplálkoznak. Gazdasági szempontból több fajok határozottan káros — *E s z e l é n y e k*

2. család: Attelabidae

- 10 (9) *Tomporaik* hosszúak, hengeresek, a combok mindig ezek végéhez ízesülnek (2. ábra: G). Kivétel nélkül apró fajok. Szárnyfedőik karcsúbb vagy szélesebb tojásdadok, vállaik nem sokkal szélesebbek, mint az előtor töve, általában lekerekítettek (2. ábra: I). Ormányuk mindig sokkal hosszabb, mint a fej, keresztmetszete kör alakú. Csápárkuk egyenes, a szem alsó széle felé irányul, mindig az ormány oldalán helyezkedik el. Csápjuk tőize rendszerint nem, vagy alig hosszabb, mint a 3. íz, néhány faj (pl. *Apion longirostre* OL.) tőize azonban erősebben megnyúlt, úgyhogy a csáp gyengén térdesnek látszik. Rágóik aprók. Oldalt álló szemük gyengén vagy erősebben kidülledt. Szárnyfedőiken mindig vannak pontsorok, amelyek néha aránylag mély barázdákban helyezkednek el. Színük általában fekete vagy fémes sötétkék, néha zöldes, kivételesen élénkpiros, de akkor nem fémes csillogású.

Lárváik dudvanövények különböző részeiben (főleg a szárban, rügyekben és termésben) fejlődnek, a kifejlett bogarak tápnövényeik leveleit fogyasztják. Azok a fajok, amelyeknek tápnövényei kultúrnövények, többnyire jelentős kárt okoznak — *C i c k á n y o r m á n y o s o k*

3. család: Apionidae

- 11 (6) Csápjuk határozottan térdes, tőizük erősen megnyúlt, sokkal hosszabb, mint a 3. íz (2. ábra: E). Fejük kivétel nélkül ormányszerűen megnyúlt: számos fajuk ormánya széles, lapos és rövid (2. ábra: A), sőt kivételesen kissé rövidebb, mint amilyen hosszú, más fajok ormánya keskeny, hengeres és hosszú (2. ábra: C). Csápárkuk a legtöbb esetben az ormány oldalán húzódik, és vagy annak alsó oldala, vagy a szem felé irányul. Csápotoruk 5—7-ízes, bunkójuk 3—4-ízes. Lapos vagy domború szemük rendszerint a fej oldalán helyezkedik el, ritkán a homlokon majdnem összeér (pl. a *Myorrhinus*-fajokon). Lábaik erősek, combjuk belső oldalán gyakran találunk fogat, erősen kitines karmaik a tövükön összenőttek vagy szabadok, lábfejzeik száma minden lábon 4, csak a *Dryophthorus*-fajokon 5.

Legtöbb fajok lárvája a föld alatt él és gyökerekkel táplálkozik, egyes fajoké odvas, korhadó fákban fejlődik; ez utóbbiak imágóikkal egyetemben korhadékevők. Előfordulnak azonban olyan fajok is, amelyek lárv- és bábállapotban élő növények belső részeiben élnek, sőt egyesek a növények levelein táplálkoznak. A kifejlett bogarak legnagyobb része élő növényi szöveteket fogyaszt, kisebb része korhadékevő. Fajai között nagyon sok jelentős gazdasági kártevőt találunk — *O r m á n y o s b o g a r a k*

4. család: Curculionidae

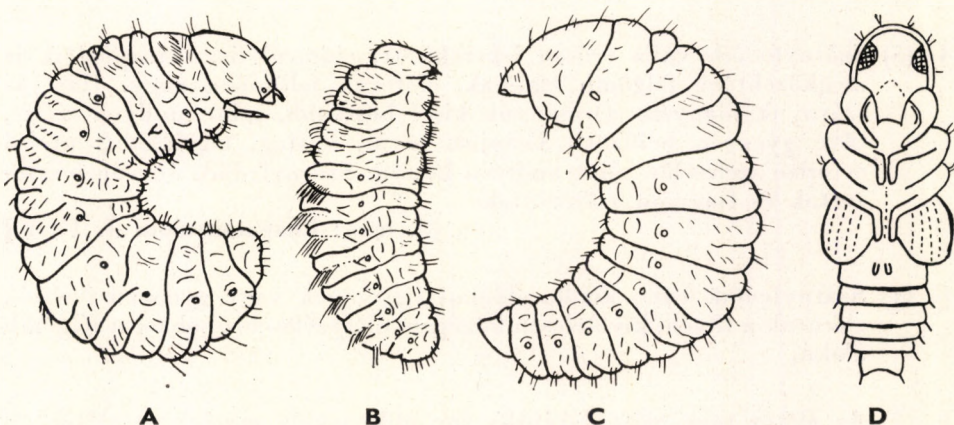
- 12 (5) Lábaik rövidek, lábfejeik igen gyengék, sokkal vékonyabbak, mint a lábszáruk, utóbbiak külső éle sokszor fogacskázott (1. ábra: I). Ormányuk igen rövid, legtöbbször alig nevezhető ormánynak (2. ábra: B). A torok kimetszése a rövid ormány egész alsó felületére kiterjed. Testük rendszerint megnyúlt és csak ritkán rövid (pl. a *Xyleborus dispar* FABR. hímje). A Platypodinae alcsaládkhoz tartozó fajok kivételével az előtor a rövid fej nagy részét eltakarja (2. ábra: H). Rágóik igen erősek, háromszög alakúak. Szemük lapos, vese alakú, ritkábban osztott. Csápjuk 4—12 ízből áll, bunkójuk erősen kiszélesedett. Egyes fajok hímjeinek hátulsó szárnya csökevényes. A lábfejük száma 5, a 4. azonban csökevényes és rendszerint alig látható. Karmaik szabadok, egyforma hosszúak.

Fajainak legnagyobb része fás növények kérge alatt fejlődik, ahol a nőtény az ún. anyajarat oldalára helyezi petéit, a kikelő lárvák az anyajaratból kiinduló „lárvajaratokat” készítenek, amelynek végén bebábozódnak. Mind a lárvák, mind a kifejlett bogarak a járatok készítése közben a rágcsálékkal táplálkoznak. Egyes hazai fajok járataikat a fás részekben készítik, mások futó- vagy dudvanövényekben élnek. Több fajuk az erdőgazdaság jelentős kártevője — Sz ú b o g a r a k

5. család: Scolytidae

1. család: ANTHRIBIDAE — ORROSBOGARAK

A család Magyarországon előforduló fajainak a hossza 0,7—12 mm között váltakozik. Testük széles, zömök, szárnyfedőik válla szögletesen kiugró, oldalaik egyenesek vagy csak gyengén íveltek. Lapított ormányuk sokszor igen rövid, máskor kissé hosszabb, mint amilyen széles. Felső ajkuk elülső széle szabadon látható. Rágóik erősen fejlettek. Csápjuk nem térdes, 11, ritkán 9 ízből áll, tőizük nem hosszabb, sőt sokszor lényegesen rövidebb, mint a 3. íz, 3 bunkóze egymástól jól elkülönült (1. ábra: B). A hím csápja sokszor hosszabb, mint a nőtényé. Szemük többnyire oldalt álló, egyes fajokon azonban a fej hátoldalán helyezkedik el. Szárnyfedőik válla csak ritkán jóval szélesebb az

3. ábra. A: *Anthribus fasciatus* FORST., B: *Araecerus fasciculatus* DEG. és C: *Tropideres undulatus* PANZ. lárvája — D: *T. undulatus* PANZ. bábja (Eredeti)

előtor tövéénél, kiálló válluk néha lekerekített. Farfedőjük szabadon látható. Lábszáraik külső éle nem fogazott, lábfejeik 4 ízből állnak, a 3. íz kicsi, és a háromszög alakúan kiszélesedett 2. íz mély kimetszésében ül (4. ábra: D). Karmaik belső élén, közel a tövükhöz, 1—1 erős fog látható (1. ábra: C).

Az Anthribini nemzetség fajainak lárvái erősen a hasoldal felé hajlottak, fehéres színűek, sárgásbarna fejfel és 3 pár apró járólábbal (3. ábra: A, C), míg a Choragini-fajoké kevésbé hajlott és láb nélküli (3. ábra: B). Bábjuk mindig szabad báb (3. ábra: D).

Az egész világon eddig mintegy 2200 faja ismeretes, közülük 18 fajt Magyarországon is gyűjtöttek. Általában növényevők, lárváik növények, főleg fák elhalt ágaiban, korhadó törzsében fejlődnek, és korhadékkal vagy gombákkal táplálkoznak. Az *Anthribus* GEOFFR. nem lárvái a pajstetvek nőstényeinek pajzsa alatt élnek, ahol a pajstetű petéivel táplálkoznak. A Magyarországon élő fajok legjobban kivágott fatörzseken gyűjthetők, vagy száraz ágakról kopogtathatók.

A nemek határozókulcsa

- 1 (12) Csápjuk a fejpajzs alatt, a szemük előtt ízesül, töve felülről nem látható (4. ábra: F) (1. nemzetség: *Anthribini*).
- 2 (3) Előtoruk korongja majdnem egész terjedelmében homorú. Oldalt álló szemük magasabban áll, mint homlokuk szintje, ezért homlokuk a szemek között szintén homorúnak látszik. Ormányuk igen széles, valamivel a halántékuknál is szélesebb, oldalai egyenesek (4. ábra: A). Előtorukon a töve előtt közepén megszakított kiemelkedő lécz húzódik, oldalainak hátulsó felében 2 kiugró bütök van. Szárnyfedők laposak, jól látható hosszanti bordákkal
1. nem: **Platyrhinus** CLAIRV.
- 3 (2) Előtoruk korongja domború, legfeljebb középvonalában kis hosszanti, vagy ritkán harántos bemélyedéssel. Szemük vagy oldalt álló, vagy részben a fej hátoldalára eltolódott, homlokuk lapos vagy domború. Ormányuk a legkeskenyebb pontján rendszerint keskenyebb, mint a halántékuk.
- 4 (5) Szárnyfedők válla erősen lekerekített, előtoruk is, szárnyfedők is megközelítően félgömb alakúak, előtoruk feltűnően nagy. Hártás szárnyuk hiányzik. Ormányuk kissé hosszabb, mint amilyen széles, töve gyengén befűzött. Csápjuk rövid, vastag, legalább 2 utolsó ostoríze szélesebb, mint amilyen hosszú. Szárnyfedők durván pontozottak és finoman szőrözöttek
[2. nem: **Phaenotherium** J. FRIV.]
- 5 (4) Szárnyfedők válla kiálló, oldalaik egyenesek vagy gyengén íveltek, előtoruk a tövén, kivételesen közepén a legszélesebb, sohasem félgömb alakú.
- 6 (7) Az előtor töve előtt harántléc húzódik, amely mögött az előtor jól láthatóan tovább húzódik a tövéig, vagyis a harántléc és az előtor töve között keskenyebb vagy szélesebb térköz látható (4. ábra: B).

Ormányuk hosszabb vagy rövidebb, mindig széles, a csúcsa felé többnyire kiszélesedik. Szárnyfedők pontsorai sokszor gyengén láthatók

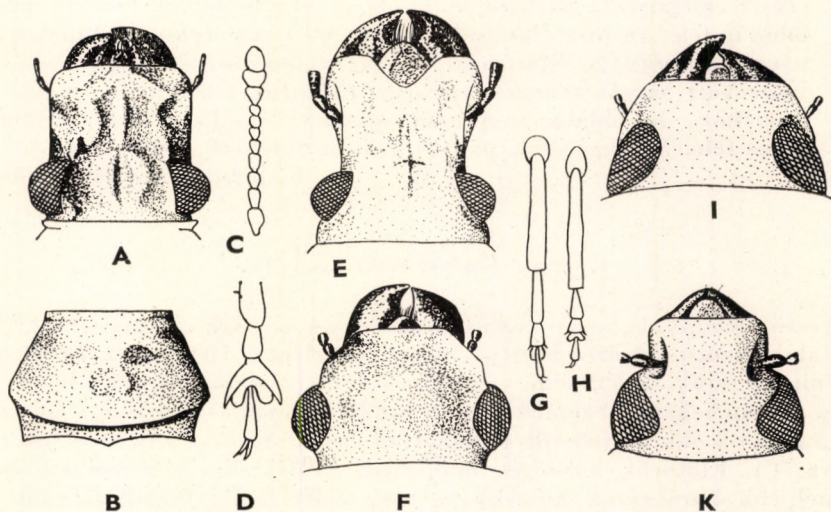
3. nem: **Tropideres** SCHÖNH.

7 (6) Az előtor töve előtt nincs harántléc, legfeljebb a tőszegély emelkedik ki él alakúan.

8 (9) Ormányuk alig szélesebb, mint amilyen hosszú, csúcsa szélesen, homorúan kimetszett (4. ábra: E). Előtoruk a közepe táján a legszélesebb, onnan a csúcs és a tő felé majdnem egyenes vonalban elkeskenyedik, töve egyenesen lemetezett, hátán 3, vízszintes sorban elhelyezkedő fekete szőrpamacs van. Mindkét szárnyfedőjükön 1—1, hosszanti sorban elhelyezkedő fekete szőrpamacs foglal helyet, a szárnyfedők csúcsa a varratszöglettől aránylag távol tompaszöget alkot. A hím csápja majdnem olyan hosszú, mint a test

4. nem: **Platystomus** SCHNEID.

9 (8) Ormányuk rövidebb, mint amilyen széles (4. ábra: F), csúcsa egyenletesen ívelt vagy egyenes, nem kimetszett. Előtoruk a töve táján a legszélesebb, onnan gyenge ívben erősen keskenyedik a csúcsa felé, töve kétoldalt gyakran homorúan kimetszett; sem az előtoron, sem a szárnyfedőkön nincsenek fekete szőrpamacsok. Szárnyfedőjük csúcsa lekerekített.

4. ábra. A: *Platyrrhinus resinosus* SCOP. feje — B: *Tropideres albirostris* HERBST előtora — C: *Platyrrhinus resinosus* SCOP. csápja és D: hátulsó lábfeje — E: *Platystomus albinus* L. és F: *Anthribus fasciatus* FORST. feje — G: *Araecerus fasciculatus* DEG. és H: *Choragus Sheppardi* KIRBY hátulsó lába — I: *Paramesus tessellatus* BOH. és K: *Choragus Sheppardi* KIRBY feje (Eredeti)

- 10 (11) Szemük nagy, lapos, részben a fej hátoldalára is kiterjed, homlokuk a szemek között jóval keskenyebb, mint az ormányuk, a csápgödör felső pereme mélyen behatol a szembe (4. ábra: I). Halántékuk a szem mögött nem befűzött, csak gyengén elkeskenyedő. Előtoruk oldala finoman szegélyezett, töve majdnem egyenes (= *Opanthribus* SCHILSKY) [5. nem: *Paramesus* FÄHRIS.]
- 11 (10) Szemük kicsi, erősen kidülledt, oldalt álló, homlokuk a szemek között csak kevésbé keskenyebb, mint az ormányuk (4. ábra: F), csápgödörük felső pereme nem hatol a szemükbe. Halántékuk a szem mögött erősen befűzött. Előtoruk töve kétoldalt homorúan kimetszett (= *Brachytarsus* SCHÖNH., *Anthotribus* GEMM. & HAR.)
6. nem: *Anthribus* GEOFFR.
- 12 (1) Csápjuk a homlok szélén, kissé a szem előtt ízesül, töve felülről mindig jól látható (4. ábra: K) (2. nemzetség: *Choragini*).
- 13 (14) Igen kis (0,7–2,2 mm) fajok. 1. lábfejük jóval rövidebb, mint a lábszár fele, és rövidebb, mint az összes többi lábfej együttvéve (4. ábra: H). Előtorukat és szárnyfedőiket csak finom, porszerű szőröcskék borítják, szinte csupaszok. Előtoruk a tő közelében a legszélesebb, csúcsa felé ívelten elkeskenyedik, szorosan a töve előtt kiemelkedő harántléc húzódik. Szárnyfedők pontsorai erősek és határozottak
7. nem: *Choragus* KIRBY
- 14 (13) Nagyobb (3,5–4 mm), trópusi eredetű, behurcolt fajok. 1. lábfejük erősen megnyúlt, hátulsó lábukon majdnem olyan hosszú, mint a lábszár fele, és kissé hosszabb, mint az összes többi lábfej együttvéve (4. ábra: G). Előtorukat és szárnyfedőiket sűrű, gyengén márványozott sárgás szőrözet takarja. Előtoruk hasonlít az előbbi nem fajaiéhoz, de oldalai majdnem egyenes vonalban keskenyednek a csúcs felé. Szárnyfedők pontsorai igen finomak, alig láthatók
8. nem: *Araocerus* SCHÖNH.

1. nem: *Platyrrhinus* CLAIRV.

Testük megnyúlt, szárnyfedők oldala egyenes, párhuzamos, hátuk lapos. Hátoldalukat sűrű szőrözet borítja, ezért fénytelenek. Ormányuk ugyanolyan széles, mint a fejük, tövén nem, vagy alig befűzött, lapos, a homorú homlokukkal egy síkban fekszik. Szemük erősen kidülledt, magasan fekvő felső szélük miatt a homlok oldalai felhajló peremet alkotnak. Mind a 2 ivar csápjá rövid (4. ábra: C). Előtoruk korongja homorúan bemélyedt, a bemélyedésben 2 még mélyebb harántárok húzódik, a töve előtt pedig szabálytalanul ívelt harántléc emelkedik ki. Szárnyfedők jóval hosszabbak, mint amilyen szélesek együttesen, válluk szögletesen kiugró, csúcsuk meredeken boltozott, lábaik vastagok.

A nemnek eddig csak 2 faja ismeretes, az egyik palearktikus elterjedésű, a másik Ceylon szigetén él; az előbbi Magyarországon is előfordul.

- — Sűrű szőrözete túlnyomó részben fekete. Ormánya, homloka, válla, szárnyfedőinek csúcsa, farfedője és haslemezei sűrű sárgás szőrözettel fedettek, szárnyfedőin, mellén és combjain ezenkívül halványsárgás és barna márványozottság mutatkozik, minden lábszárán 2 sárga gyűrű van. Szárnyfedőinek páratlan közterecskéin fekete bársonyfoltok láthatók. Testének alapszíne, valamint lábai és csápjai feketék (5. ábra). 7—15 mm.

Palearktikus faj, Magyarországon is előfordul, gyakori. Öreg lombos fák (főleg tölgy és bükk) korhadó tuskóin található, a *Peniophora cinerea* nevű gombával táplálkozik (= *latirostris* FABR., *flavifrons* FÜESSLY, *striatus* MÜLL., *costirostris* CLAIRV.)

resinosus SCOP.

5. ábra. *Platyrhinus resinosus* SCOP. (Eredeti)

2. nem: *Phaenotherium* J. FRIV.

Előtoruk hatalmasan fejlett, potrohuk és szárnyfedőik viszont rövidek. Előtoruk is, szárnyfedőik is majdnem félgömb alakúak, domborúak. Ormányuk széles, a tövén befűzött, oldalai ívelten futnak az egyenesen lementszett csúcsa felé, homlokuktól sekély nyereg választja el. Csápjuk rövid és vastag, első 6 íze rövid kúp, a 7. gömb alakú, a 8. szélesebb, mint amilyen hosszú, bunkója jól elkülönült és jól tagolt. Előtoruk alig szélesebb a hosszánál, oldalai erősen íveltek, sarkai felülről nézve lekerekítettek, háta domború. Szárnyfedőik alig hosszabbak együttes szélességüknél, válluk tompaszögű, oldalaik íveltek, csúcsuk lekerekített. Lábaik vastagok, de aránylag elég hosszúak.

A nemnek eddig 6 faja ismeretes, ezek mediterrán elterjedésűek; 1 faja a Kárpát-medencében is előfordul.

- — Vöröses- vagy sötétbarna, meglehetősen fényes, hátoldalát igen finom sárgás, szürke szőrözet borítja, amely között azonban a kitinfelület látható. Ormányának középvonalában finom hosszanti élecske húzódik, hátoldalán, valamint fején is igen sűrű, finom pontozás látható. Előtorának pontozása, különösen az oldalain durvább és kissé ráncolt; a szárnyfedőkön igen durva pontokból álló sorok húzódnak, a sorpontok nagyok és mélyek, a közterecskék egyformák és jóval keskenyebbek, mint a pontsorok. A lábszárak töve és közepe feketésen gyűrűzött (6. ábra). 3,8—4 mm.

6. ábra. *Phaenotherium Pulszkyi* J. FRIV. (Eredeti)

Ez a ritka faj eddig csak a Bánságból (Herkulesfürdő, Oravicabánya) került elő, de állítólag a Kaukázusban is előfordul. Magyarország legdélibb részeiben esetleg még előkerülhet. Bokrok száraz gallyairól kopogtatták május és június hónapokban

[Pulszkyi J. FRIV.]

3. nem: *Tropideres* SCHÖNH.

Testük zömök, kissé párhuzamos oldalú, domború vagy gyengén lapított, szárnyfedők mindig jóval hosszabbak, mint az előtoruk. Ormányuk széles és lapos, hosszabb, és csak ritkán rövidebb, mint amilyen széles, tövén rendszerint többé-kevésbé észrevehetően befűzött. Több faj homloka jóval keskenyebb, mint az ormány háta. Csápjuk erős, bunkójának 3 íze erősen megvastagodott, tőize a fejpajzs alatt ízesül a fejtokon. Előtoruk többé-kevésbé harang alakú, azaz a tő közelében a legszélesebb, a töve előtt harántléc húzódik, amely sokszor az előtor tőszegélyének látszik. Az előtor oldala többnyire szegélyezett, ilyen esetekben a tő előtti harántléc a hátulsó sarkokban össze-

fut az oldalszegéllyel. Szárnyfedőik válla tompa derékszögű, töve rendszerint szegélyezett, domború vagy lapos hátán mindig láthatók pontsorok, ritkábban kis sertecsomók is.

A nemnek eddig mintegy 250, az egész világon elterjedt faja ismeretes. Magyarországon 11 faja él.

- 1 (2) Szeme hosszú tojásdad, sokkal hosszabb a szélességénél, elülső sarka hegyesszögű, a szemek nagy része a fej hátoldalára húzódik (9. ábra: A). A hím szemei a homlokon jobban megközelítik egymást, mint a nőstényé (1. alnem: *Ulorhinus* SHARP.). Ormánya jóval szélesebb, mint amilyen hosszú, töve gyengén befűzött, csúcsa lemetezett. Fején a szőrözet világossárga. Az előtor oldalai majdnem egyenes vonalban keskenyednek a harántléctől a csúcsig, harántléce a tőtől meglehetősen távol van, majdnem egyenes, oldalszegélye a hátulsó sarkától mintegy a közepéig ér, hátán a középvonalban hosszanti világossárga szőrsáv nyomai láthatók. Szárnyfedői domborúak, 3. közterecskéje kissé, bordaszerűen kidomborodik, és rajta egymást váltva fehér és fekete foltocskák láthatók; a közepe mögött fekvő fehér foltocskák nagyobb a többinél, a korong többi részén is láthatók apróbb foltocskák. Lábaik fehér gyűrűk vannak. 3,5–5 mm.

Az Alpokban és a Kárpátokban, valamint Magyarország erdős vidékein elterjedt, nem ritka. Tápnövényeként az irodalom a *Daphne gnidium*-ot említi (= *bisignatus* FÄHR.)

bilineatus GERM.

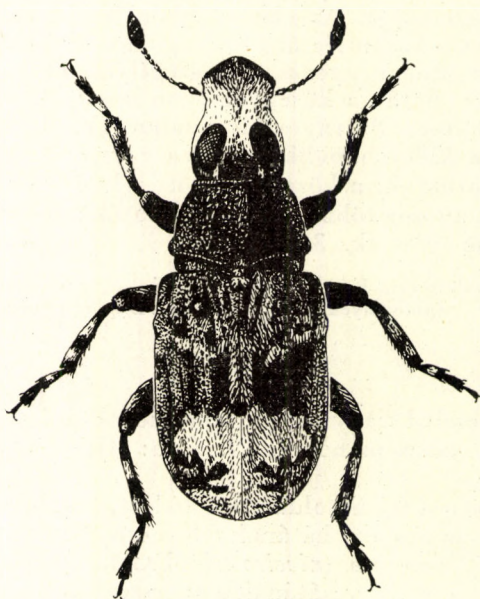
- 2 (1) Szemük kerekded vagy széles tojásdad, elülső sarka mindig szélesen lekerekített, sohasem hegyes (9. ábra: B).
- 3 (12) Szemük erősen a fej hátoldalára tolódott, homlokuk többnyire keskenyebb, mint az ormány hátának fele a csápok töve között (9. ábra: E), ritkán kissé szélesebb (*niveirostris* FABR., 9. ábra: C), de akkor sem közelíti meg az ormány hátának a szélességét.
- 4 (9) Szárnyfedőik 3. és 5. közterecskéje bordaszerűen kiemelkedik, hátuk kissé lapított; hátulsó lábfejük 1. íze rövidebb, mint a többi íz együttvéve (9. ábra: F).
- 5 (8) Ormányuk jóval hosszabb, mint amilyen széles, csáptövei táján erősen kiszélesedett (9. ábra: E) (2. alnem: *Tropideres* s. str.).
- 6 (7) Szárnyfedőin a közös fehér folt a szárnyközép mögött helyezkedik el. Ormánya fehéren szőrözött, a tövén befűzött, majd erősen ívesen kiszélesedik, csúcsa gyengén, domborúan ívelt. Szemei nagyok, a homlokon egymást erősen megközelítik. Csápbunkója erősen elkülönült az ostortól, meglehetősen egységes, széles orsó alakú. Előtor a szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai az egyenes harántléctől az elülső sarokig majdnem egyenesek, háta közepén terjedelmes sekély gödör van. Szárnyfedői domborúak, hátulsó harmaduk fehéren szőrözött; ebben a nagy fehér foltban kisebb fekete foltok láthatók, a

szárnyfedő elülső harmadában is látható néhány apró fehér folt. Lábaait fehér szőrgyűrűk díszítik (7. ábra). 4,5—6,5 mm.

Eurosibériai elterjedésű faj, Magyarország erdeiben mindenütt gyakori. Főleg bükk, tölgy és nyár elhalt ágaiban fejlődik, Franciaországban gyümölcsfákon is megfigyelték (= *intersectus* FOURCR.)

albirostris HERBST

- 7 (6) Szárnyfedőin a nagy fehér folt a pajzsocskától a szárny közepéig terjed (9. ábra: H). Ormánya, szeme és csápja az előbbi fajéhoz igen hasonlít, csak ormánya a csúcán egyenesen lementszett. Előtorának tövi harántrésze a közepén hátrafelé szögben kihúzott, a korong

7. ábra. *Tropideres albirostris* HERBST (Eredeti)

középső gödröcskéje kicsi, rajta fehéres, kereszt alakú rajzolat látható, amely azonban sem az előtor csúcsát, sem a tövét nem éri el. Szárnyfedőinek korongja kissé lapított, az erősen ívelt tőszegélyhez közel 1—1 hatalmas púpszerű bütyök van, a fehér korongfoltot elől ez a 2 bütyök határolja, ezek mögött a folt erőbben kiszélesedik, a felület többi részén apró, világos foltocskák láthatók. Lábaain a fehér gyűrűk homályosak. 4,5—6 mm.

Eurosibériai faj, Magyarországon eddig csak Budapestről került elő; Szlovákiában, Erdélyben és a Bánságban is gyűjtötték. Tápnövényei az irodalom szerint a *Crataegus oxyacanthoides* és a *Mespilus germanicus*

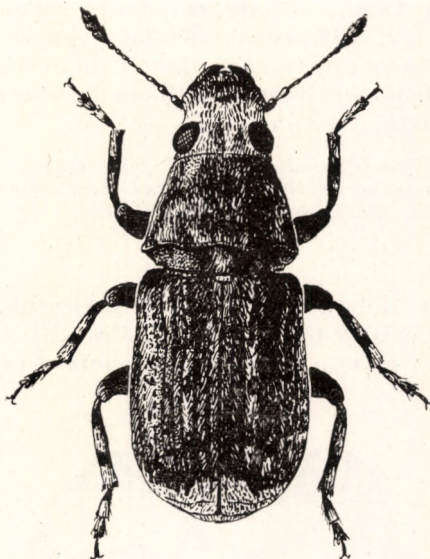
dorsalis THUNB.

- 8 (5) Ormánya szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai egyenesek, párhuzamosak (9. ábra: C) (3. alnem: *Dissoleucus* JORD.). Szőrözete barnás, feje és ormánya, az előtorán néhány elmosódott foltocská, valamint

a szárnyfedők töve, csúcsa és néhány apró foltocskája sárga. A szárnyfedők páratlan közterecskéin apró bársonyfekete foltok is találhatók, közülük a 3. közterecskének tövén és közepén elhelyezkedők különösen nagyok, és sertéi hosszabbak. Homloka szélesebb, mint a szemek átmérője, csápjai igen vékonyak, valamennyi ostoríz jóval hosszabb, mint amilyen széles, a bunkó jól tagolt. Az előtor harántléce erősen eltávolodott a tőszegélytől, majdnem egyenes, oldalszegélye jól látható. Szárnyfedőik domborúak. Lábai elmosódottan gyűrűzöttek (8. ábra). 4—5,5 mm.

Az Észak- és Közép-Európában honos faj Magyarország erdős vidékein mindenütt található és meglehetősen gyakori. Tölgyön, bükkön, hárson és mogyorón figyelték meg (= *brevirostris* PANZ.)

niveirostris FABR.

8. ábra. *Tropideres niveirostris* FABR. (Eredeti)

- 9 (4) Szárnyfedőinek összes közterecskéi egyforma magasak. Hátulsó lábfejük 1. íze erősen megnyúlt, olyan hosszú, mint a többi íz együtvéve (9. ábra: G) (4. alnem: *Rhaphitropis* REITT.).
- 10 (11) Valamennyi lábszára és lábfeje, valamint a bunkó kivételével csápja sárgáspiros. A hím középső combja háromszög alakúan kiszélesedett, lábszára ennek megfelelően hajlott. Hasoldala, ormánya, valamint szárnyfedőinek töve, első 2 közterecskéje és csúcsa világos színű szőrökkel borított, a varratmenti sávból a közép előtt és mögött 1—1 rövid, aránylag széles elágazás szintén világos színű, testének többi részén a szőrözet barnás. Ormánya majdnem kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, a széles homloktól sekély harántbemélyedés választja el. Csápja éppen olyan vékony, mint az előző fajú. Előtora szélesebb a hosszánál, oldalai gyengén íveltek, korongján nincs gödör,

harántléce kétoldalt gyengén ívelt, oldalszegélye rövid. Szárnyfedőinek pontsorai finomak, közterecskéi alig domborúak. 2,8—3 mm.

Eddig Franciaországból, Magyarországról (Budapest) és Erdélyből (Nagyszeben) ismertetett ritka faj. Tápnövényei a bükk, a gesztenye, a tölgy, a galagonya és a fűz, amelyeknek száraz gallyaiban fejlődik

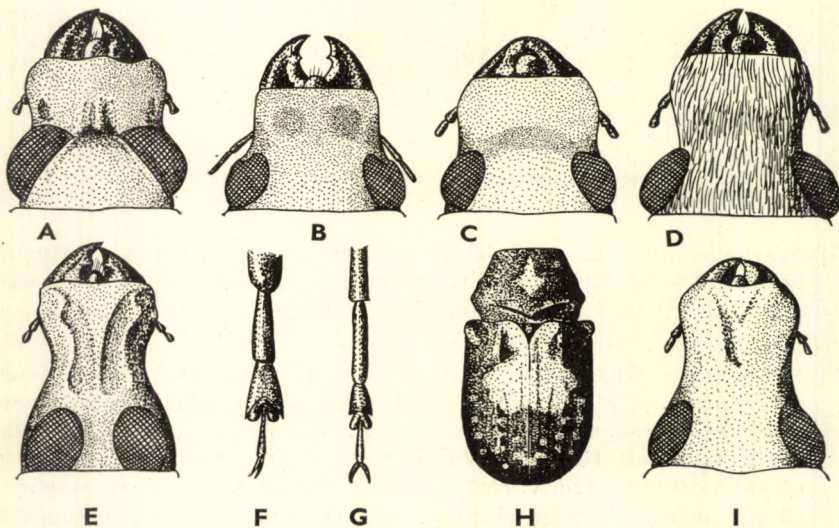
oxyacanthae BRIS.

- 11 (10) Lábai és csápjai túlnyomó részben feketék. A hím középső combja és lábszára egyszerű. Hátoldala barnásfekete, világosabb szőrözet csak a fején, előtorának elülső sarkában, szárnyfedőinek halvány, elmosódott harántsávjai és a hasán látható. Ormánya alig valamivel szélesebb a hosszánál, töve csak gyengén befűzött, oldalai majdnem párhuzamosak, csúcsa lementszett. Homloka valamivel szélesebb, mint az ormány hátának a fele. Csápja vékony, ostorízei hosszabbak a szélességüknél, bunkója keskeny. Előtorának oldalai gyengén ívelt, a tő előtti harántléc középen tompaszögű, kétoldalt erősen ívelt, oldalszegélye rövid. Szárnyfedőinek pontsorai finomak, közterecskéi keskenyek és majdnem laposak. 2—3 mm.

Közép-európai elterjedésű faj, Magyarországon szórványosan mindenfelé előfordul, de nem gyakori. Gyümölcsfák, fűz és éger száraz gallyaiban figyelték meg (= *scriptus* THUNB., *maculosus* MULS., *Reyi* GOZIS)

marchicus HERBST

- 12 (3) Szemük oldalt álló, homlokuk jóval szélesebb, mint az ormányuk hátának fele a csápok töve között (9. ábra: B). (A *T. undulatus* PANZ. és a *T. cinctus* PAYK. szeme kissé a homlokra húzódik, tehát nem

9. ábra. A: *Tropideres bilineatus* GERM., B: *T. curtirostris* MULS. & REY, C: *T. niveirostris* FABR., D: *T. sepicola* FABR. és E: *T. albirostris* HERBST feje — F: *T. albirostris* HERBST és G: *T. marchicus* HERBST hátulsó lába — H: *T. dorsalis* THUNB. előtora és szárnyfedői — I: *T. undulatus* PANZ. feje (Eredeti)

teljesen oldalt álló, és így esetleg összetéveszthetők a *Rhaphitropis* alnem fajaival, de ormányuk határozottan hosszabb, mint amilyen széles.)

- 13 (14) Ormánya majdnem kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú (9. ábra: B) (5. alnem: *Blaberus* SCHÖNH.). Barna vagy barnásfekete, lábai rendszerint világosabbak, a szárnyfedők varrata és oldalai mentén szabálytalan szélű, sötétebb sáv húzódik, az ezek között látható világospiros sávon, de másutt is apró, fehéres foltocskák találhatók. Ormányának oldala a kiugró elülső sarokig homorú, csúcsa gyengén kétkaréjos, felülete homorú. Előtora alig szélesebb a hosszánál, oldalai gyenge ívben keskenyednek a csúcs felé, a tövé előtt látható harántléc közel van a tövéhez, majdnem egyenes, oldal-szegélyét csak a harántléc rövid elhajlása jelzi, a többi részének csak a nyomai láthatók. Szárnyfedői a csúcs felé kissé kiszélesednek, pontsorai finomak, közterecskéi laposak. 2,5—3,2 mm.

Európai elterjedésű faj. Magyarországon (Kalocsa és Simontornya) igen ritka. Délen *Pistacia*-félék, északabbra tölgyfélék száraz ágaiban figyelték meg

curtirostris MULS. & REY

- 14 (13) Ormányuk nem, vagy csak alig valamivel szélesebb, mint amilyen hosszú (9. ábra: D), sőt sok esetben hosszabb, mint amilyen széles.
- 15 (20) Hátsó lábuk 1. lábfejze rövidebb, mint a többi íz együttvéve (lásd 9. ábra: F), előtoruk harántléce a tövétől távol van (6. alnem: *Enedreutes* SCHÖNH.).
- 16 (19) Ormányuk kissé rövidebb, mint amilyen széles a legszélesebb pontján (9. ábra: D).
- 17 (18) Előtorának oldala jól láthatóan szegélyezett, a szegély a tő előtt húzódó, majdnem egyenes harántléccel derékszöget alkot (10. ábra: A). Előtorán 2, szárnyfedőin összesen 6 dudor látható, amelyeket sertecsomók díszítenek. Sötétbarna, szőrözete általában világosabb színű, a szárnyfedőik 1., 3. és 5. közterecskéin váltakozó apró, sötét és világos foltocskákat alkot, a középső harmadban nagy, közös sötét folt van. Lábaik sötét gyűrűk láthatók. Ormánya a tövén homorúan befűzött, oldalai a csúcs felé erősen kiszélesednek, csúcsának közepe kimetszett, háta lapos. Csápja vékony, valamennyi ostoríze hosszabb, mint amilyen széles. Az előtor oldalai erősen íveltek és a csúcs felé erősen összefutók, a sertecsomót viselő 2 dudor a középén egymás mellett és egymáshoz közel helyezkedik el. Szárnyfedőinek oldalai párhuzamosak, az 1. dudorpár közel fekszik a pajzsocskához, a középső pár a nagy közös barna folt elülső, az utolsó pár pedig annak hátsó szegélyét határolja. Pontsorai finomak, közterecskéi laposak, bár a páratlanok hosszú szőrözete azokat bordázottaknak tünteti fel. A hím csápja jóval hosszabb, mint a nőstényé. 3—5 mm.

Észak- és Közép-Európában él, Magyarországon lomberdőkben számos lelőhelyen gyűjtötték. Eddig ismert tápnövényei a tölgy, a bükk, a gyertyán és a gesztenye (= *ephippium* BOH.)

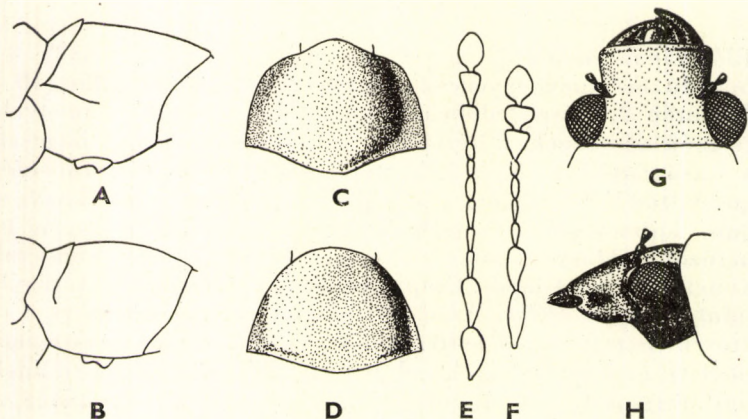
sepicola FABR.

- 18 (17) Előtorának oldala nem szegélyezett, a töve előtt húzódó harántléc szabadon fut ki az oldalakra (10. ábra: B). Előtorán nincs sertecsomót viselő dudor, szárnyfedőin pedig csak 1—1 csupasz dudor található a pajzsocska közelében. Világosbarna, előtorának korongja sötétebb, szárnyfedőin néhány apró és utolsó negyedében 1 nagy közös, harántos sötétbarna folt van, szőrözete mindenütt gyér. Ormányának oldalai majdnem párhuzamosak, csúcsának közepe alig kimetszett, háta lapos. Csápja hosszú és vékony, valamennyi ostoríze hosszabb, mint amilyen széles, a hím csápja hosszabb, a nőstényé olyan hosszú, mint a fej és az előtor együtt. Előtorának oldalai igen gyengén íveltek, a csúcs felé kissé elkeskenyednek. A szárnyfedők oldalai párhuzamosak, a szárnyfedők hosszúak, pontsorai finomak, közterecskéi laposak és egyenletesen, finoman szőrözöttek. 3—5 mm.

Mediterrán faj, Magyarországon (Budapest és Zirc) igen ritka. Az irodalom szerint a seprőzanót (*Sarothamnus scoparius*) száraz szárában fejlődik

hilaris FÄHR.

- 19 (16) Ormánya hosszabb, mint amilyen széles, a tövén erősen befűzött, a csúcsa felé erősen kiszélesedik (9. ábra: I). Fénytelen feketésbarna, homlokán, előtorán, valamint szárnyfedőin kissé sűrűbben álló szőrök halvány foltokat alkotnak; a szárnyfedőkön ezek a foltok rövid harántövekhez hasonlítanak, amelyeket a varrat mentén halvány hosszanti sáv köt össze. Lábai és csápjai vörösek és halványan gyűrűzöttek. Csápja aránylag rövid, nem halad túl az előtor tövén. Előtora trapéz alakú, oldalai gyengén íveltek, harántléce 2 gyenge ívet alkot.

10. ábra. A: *Tropideres sepicola* FABR. és B: *T. hilaris* FÄHR. előtora oldalról — C: *Anthribus fasciatus* FORST. és D: *A. nebulosus* FORST. előtora felülről — E: *Choragus Sheppardi* KIRBY és F: *Ch. piceus* SCHAUM csápja — G: *Araecerus fasciculatus* DEG. feje felülről és H: oldalról (Eredeti)

Szárnnyfedőinek töve szélesebb, mint az előtor töve, oldalai majdnem párhuzamosak, pontsorai finomak, a csúcs felé erősebben elenyészők, közterecskéi egyformán laposak. 2—3,2 mm.

Nyugat-mediterrán elterjedésű faj; irodalmi adatok Magyarországról (Kalocsa és Pécel) is említik. Ezek az adatok azonban bizonytalanok és esetleg tévesen határozott *T. cinctus* PAYK. példányokra vonatkoztak (= *Edgreni* SCHÖNH., *fuscipennis* GUILLEB.)

undulatus PANZ.

- 20 (15) Hátsó lábának 1. lábfejeze olyan hosszú, mint a többi íz együttvéve (lásd 9. ábra: G). Előtorának harántléce közel van a tövéhez (7. alnem: *Phaeochrotes* PASC.). Barnásfekete, lábai is alig valamivel világosabbak, csápjai sötét vörösesbarnák. Felületén a világosabb szőrözet alkotta rajzolat feltűnően hasonlít az előbbi fajéhoz. Széles, lapos ormánya a tövén gyengén kimetszett, majd ívesen kiszélesedik, csúcsa majdnem egyenes. Csápja hosszú, minden ostoríze hosszabb a szélességénél, a hímé vastagabb, és majdnem eléri a szárnyfedők közepét, a nőstényé vékonyabb, és csak az előtor közepéig ér. Előtorának oldalai gyengén íveltek és nem erősen összefutók, oldalszegélye igen rövid. Szárnyfedői szintén hasonlóak az előbbi fajéhoz. 2,5—4 mm.

Közép- és nyugat-európai faj. Magyarországról több lelőhelyről (Budapest, Pécel, Mogyoród, Bátorliget, Kalocsa, Szeged és Siófok) ismeretes. Tápnövénye a tölgy, amelynek száraz gallyaiban fejlődik (= *pudens* GYLL.)

cinctus PAYK.

4. nem: **Platystomus** SCHNEID.

Aránylag nagytermetű fajok, testük hosszúkás, párhuzamos oldalú, szárnyfedőiken többnyire élesen határolt fehér rajzolat és több fekete sertecsomó látható. Ormányuk széles és lapos. Csápjuk a fejpajzs alatt ízesül, csápbunkójuk ízei hosszúak, az ostorízek fokozatosan vastagodva mennek át a bunkóba; a hím csápja vastagabb, és eléri a szárnyfedők közepét, a nőstényé sokkal vékonyabb és rövidebb. Előtoruk harang alakú, töve előtt nincs harántléc, hátán 3, egymás mellett elhelyezett fekete sertecsomó van. Szárnyfedőik hosszúak, oldaluk párhuzamosak, csúcsuk egységesen és szélesen lekerékített, felületükön pontsorok vannak, a 3. közterecskében pedig 3—3, egymás mögött elhelyezett fekete sertecsomó látható.

Eddig a nemnek mintegy 15 óvilági és ausztráliai fajt ismerjük. Magyarországon csak 1 faja fordul elő. Korhadó lombos fákban él.

- — Fekete, felül sötétbarna szőrözet borítja, feje, ormánya, előtorának csúcsa és szárnyfedőinek utolsó negyede fehér, a varratszögletben azonban kis, kerekded barna folt, a szárnyfedők közepe előtt pedig 1—1 fehér korongfolt van. Ormánya a tövén alig befűzött, oldalai a középén háromszög alakúan kimetszett csúcs felé kiszélesednek. Kidülledt szemei oldalt állnak, homloka majdnem olyan széles, mint az ormánya a legszélesebb pontján. Előtora harang alakú, oldalai azonban hátul majdnem párhuzamosak, töve egyenes, korongja kissé

lapított, 3 sertecsomója egymástól távol helyezkedik el. A szárnyfedők fekete sertecsomói közül az 1. pár a töve közelében, a 2. a közepe táján, a 3. ettől nem messze, a fehér csúcsfolt közelében foglal helyet. Csápjának utolsó ostoríze és a bunkó 1. ízének a töve fehér, lábai élénkfehér gyűrűket viselnek (11. ábra). 7—10 mm.

Euroszibériai elterjedésű faj. Magyarországon a síkság és a hegyvidék lomb-erdeiben egyaránt gyakori. A bükk, tölgy, szil, éger, nyír, fűz és galagonya vastagabb ágaiban és törzsében él és fejlődik

albinus L.

11. ábra. *Platystomus albinus* L. (Eredeti)

Változata:

1. Szárnyfedőinek közepén a fehér korongfolt hiányzik. — Igen ritka, Magyarországon csak a Budai-hegyekben gyűjtötték ab. **uniformis** REITT.

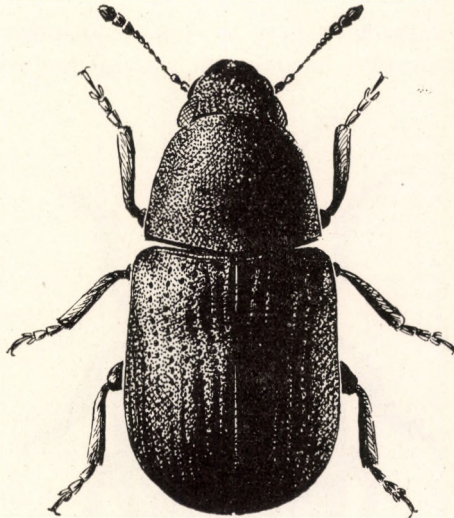
5. nem: Paramesus FÄHR.

Kistermetű orrosbogarak, testük hosszúkás tojásdad, domború, a szárnyfedők oldala párhuzamos, felületükön halványszürkés rajzolat látható. Ormányuk kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, csúcsa lemeztett. Csápgödrük felső éle feltűnő mélyen, mintegy egyharmadáig behatol a lapos és nagy szembe. Homlokuk jóval keskenyebb, mint az ormány háta. Halántékuk hátrafelé enyhén elkeskenyedik, nem befűzött. Csápjuk a fejpajzs alatt ízesül, vékony,

bunkója jól elkülönült. Előtoruk oldala végig szegélyezett, töve egyenes, korongján nincsenek sertecsomók. Szárnyfedőiken mindig vannak pontsorok, de sertecsomók nincsenek, csúcsuk egyenletesen kerekített.

A nemnek csak 2 faja ismeretes, az egyik Afrikából, a másik a palearktikus régióból; utóbbi a Kárpát-medencében is előfordul.

- — Barnásfekete vagy barna, szőrzete igen rövid, fején és ormányán sűrű sárgás, szárnyfedőin szabálytalan alakú, elmosódott, szürkés foltokat alkot. Csápostora és a combok kivételével lábai vörösek. Előtora majdnem olyan hosszú, mint amilyen széles, a tő közelében a legszélesebb, a csúcsa felé gyengén elkeskenyedik, oldalai gyengén íveltek,

12. ábra. *Paramesus tessellatus* BOH. (Eredeti)

töve majdnem egyenes, háta feltűnően domború. Hengeres szárnyfedői mintegy másfélszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együtvéve, pontsorai igen finomak, sorpontjai elenyészők, közterecskéi laposak. Karmainak foga alig látható (12. ábra). 2,5—3 mm.

Közép- és Dél-Európában él, de említik Kelet-Afrikából és Japánból is. A Kárpát-medencében eddig csak Szlovákia, a Keleti-Kárpátok és Erdély lomberdős vidékein gyűjtötték, de igen valószínű, hogy ez a ritka faj Magyarország lomberdős területein is elő fog kerülni. Mint tápnövényeit az irodalom a tölgyet és a fűzt említi (= *fallax* PERRIS, *brunneipennis* REITT.)

[*tessellatus* BOH.]

6. nem: *Anthribus* GEOFFR.

Kis- és közepes termetű, feltűnően rövid és széles fajok, színük különböző, szőrzetük gyér, felületükön nincsenek sertecsomók. Ormányuk rövidebb, mint amilyen széles, csúcsa egyenletesen ívelt, nem kímetszett, csáp-gödrük felső éle nem hatol be a szembe. Erősen kidülledt szemük oldalt áll,

kicsi, homlokuk igen széles, halántékuk hátrafelé hirtelen és erősen elkeskenyedik. Csápjuk rövid, bunkója erősen elkülönült, tömör. Előtoruk a töve táján a legszélesebb, a csúcsa felé erősen elkeskenyedik, oldalai gyengén íveltek, végig szegélyezettek, töve kétoldalt laposan öblös, tőszegélye előtt nincs harántléc, korongja domború. Szárnyfedőik csak kevéssel hosszabbak, mint amilyen szélesek együttesen, oldalai egyenesek, hátrafelé kissé elkeskenyednek, csúcsuk lecsapott vagy lekerekített, pontsorai mélyek. Lábaik rövidek, feltűnően vastagok és laposak.

A nemnek eddig majdnem 100 faja ismeretes; a palearktikus régió kívül előfordul néhány faja Észak- és Dél-Amerikában, valamint Ausztráliában is. Magyarországon 2 fajt gyűjtöttek. Ragadozó fajok, lárváik is, imágóik is pajzstetvek petéit fogyasztják.

- 1 (2) Szárnyfedői vörösek, fekete és fehér szőrfoltocskákkal díszítettek, páratlan közterecskéi bordaszerűen kiemelkednek. Előtorának oldala

13. ábra. *Anthribus fasciatus* FORST. (Eredeti)

végig ellaposodik, ezért oldalszegélye felülről egész hosszában látható (10. ábra: C). A szárnyfedők kivételével fekete. Széles ormányának csúcsa kissé lapított félkör alakú, homloka kissé keskenyebb, mint az ormány töve, háta éppen úgy, mint az előtor, sűrűn, finoman ráncoltan pontozott, nem fényes. Előtora majdnem kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, lapított oldalai az éles hátulsó sarkok előtt gyengén homorúak. Szárnyfedőinek pontsorai erősek, a rövid vagy hosszúkás fekete és fehér szőrfoltocskák a bordaszerűen kiemelkedő páratlan közterecskéken helyezkednek el, felületének többi részén a szőrözet igen gyér (13. ábra). 3—5 mm.

Eurosibériai faj. Magyarországon főleg a Dunántúlon elterjedt, de meglehetősen ritka. Különösen a *Lecanium* nembe tartozó pajzstetvek nőstényeinek pajzsa

alatt él és fejlődik, ahol lárvái és imágói a pajzstetű petéit fogyasztják; hasznos faj (= *scabrosus* FABR., *marmoratus* Fourcr.)

fasciatus FORST.

Változatai:

1. Haslemezei is teljesen vagy részben vörösek. — Gyakoribb, mint a törzsalak ab. **ventralis** REY
2. Haslemezein kívül lábai is vörösek, csak térdei és lábfejei feketék. — Meglehetősen ritka ab. **rubripes** REY

- 2 (1) Szárnyfedői is feketék, a rajtuk levő szőrfojtocskák barnák és fehérek, valamennyi közterecskéje lapos. Előtorának oldala elől erősen az előmell felé húzódik, ezért felülről a szegélynek csak a hátulsó fele látható (10. ábra: D). Teljesen fekete. Ormánya kissé keskenyebb, mint az előbbi fajé, csúcsa félkör alakú, homloka olyan széles, mint az ormány töve. Fejének és előtorának vésete szintén sűrű és finom, felülete fénytelen. Előtora sokkal keskenyebbnek tűnik, minthogy csúcsa felé erősen elkeskenyedik, oldalai felülről nézve gyengén íveltek, hátulsó sarka éles. Szárnyfedőin a pontsorok jóval finomabbak, élesen rovátkoltak, közterecskéi keskenyek, laposak, barna és fehér szőrfojtocskái a közterecskéken úgy helyezkednek el, hogy az azonos színűek kerülnek egymás mellé, és így halvány harántsávokat alkotnak. 2—4 mm.

Eurosibériai elterjedésű faj. Magyarországon a lomberdős vidékeken, de gyümölcsösökben is gyakori. Életmódja hasonló az előbbi fajéhoz, gazdasági jelentősége gyakorisága miatt nagyobb (= *varius* FABR., *variegatus* FOURCR.)

nebulosus FORST.

Változata:

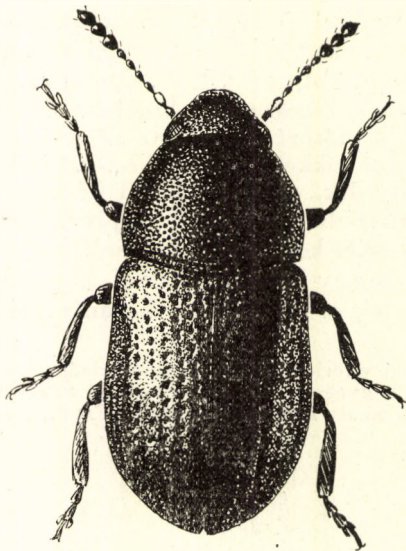
1. Szárnyfedőinek fehér fojtocskái csak nyomokban láthatók. — Aránylag ritka ab. **Küsteri** REITT.

7. nem: **Choragus** KIRBY

Apró, hengeres testalkatú orrosbogarak; felületüket gyér, porszerű szőrözet fedi, legtöbbször csupasznak látszanak. Ormányuk rövid, csúcsa laposan lekerekített, homlokuk valamivel szélesebb, mint az ormányuk. Szemük kicsi, oldalt álló, enyhén domború. Csápjuk a szem előtt, a homlok szélén ízesül, 9 vagy 11 ízből áll, rövid, tőize és 1. ostoríze erősen megvastagodott, bunkója gyengén kiszélesedett, erősen tagolt. Előtörük szélesebb a hosszánál, oldalai a csúcs felé ívelten keskenyednek, töve egyenes, közvetlen előtte finom harántléc húzódik, felülete sűrűn pontozott, kevésbé fényes, mint a szárnyfedők. Szárnyfedők mintegy másfélszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttesen, oldalai gyengén íveltek, pontsorai mélyek és erősek, közterecskéi domborúak. 1. lábfejük sokkal rövidebb, mint a lábszár fele, vagy mint a többi íz együttléve.

A nemnek eddig ismert mintegy 20 faja holarktikus elterjedésű. Magyarországon 2 fajt mutattak ki, 1 további faj előfordulása valószínű.

- 1 (4) Csápja 11 ízből áll (10. ábra: E) (1. alnem: *Choragus* s. str.).
- 2 (3) 3. csápíze háromszor olyan hosszú, mint amilyen széles. Szárnyfedői kétszer olyan hosszúak, mint egy szárnyfedőnek a szélessége. Farcfedője a tövén olyan széles, mint hátulsó lábszárának hossza, csúcsa lekerekített. A mellvég pontjai között levő közterecskék nagyobbak, mint a pontok átmérője. Barna vagy barnásfekete, gyéren és finoman szőrözött. Ormányhát a csápok tövétől a majdnem egyenesen lemet-

14. ábra. *Choragus piceus* SCHAUUM (Eredeti)

szett csúcs felé erősen kiszélesedik. Homloka a szemek között ugyanolyan széles, mint az ormány háta a csápok töve között. Szemei alig domborúak. Előtora a tövén a legszélesebb, oldalai egyenletes ívben keskenyednek a csúcs felé, töve és harántléc egyenes, oldalszegélye alig észrevehetően rövid. A szárnyfedő töve alig észrevehetően domborúan ívelt, oldalai párhuzamosak, csúcsa egyenletesen kerekített, pontsorai durvák, sorpontjai nagyok, a pajzsocska mellett rövid számfeletti pontsor fut. Közterecskéi keskenyebbek a pontsoroknál, kissé domborúak, finoman recézettek. 1,7–2,4 mm.

Közép- és észak-európai elterjedésű faj. Magyarországon szórványosan mindenfelé előfordul, de ritka (Budapest, Kalocsa, Baja és Pécs). A bükk, a gesztenye, az alma, a körte és a galagonya elhalt gallyaiban fejlődik (= *bostrychoides* MÜLL., *pygmaeus* ROBERT, *niger* STEPH., *caucasicus* MOTSCH.)

Sheppardi KIRBY

- 3 (2) 3. csápíze csak kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles. Szárnyfedői 2,5-szer olyan hosszúak, mint egy szárnyfedő szélessége. Farfedője a tövén sokkal keskenyebb, mint hátulsó lábszárának a hossza, csúcsa keskenyebben lekerekített, a mellvég pontjai között levő közterecskék keskenyebbek a pontok átmérőjénél. Barnásfekete, a combok kivételével lábai és első 2 csápíze világosabb. Szárnyfedőinek töve egyenes, közterecskéi kevésbé domborúak. Egyébként igen hasonlít az előbbi fajhoz. 1,4—2 mm.

Közép-európai ritka faj; eddig Sziléziából, Németországból, Horvátországból és Szlovákiából ismeretes. Előfordulása Magyarországon is valószínű

[Horni WOLFRUM]

- 4 (1) Csápja 9 ízből áll (10. ábra: F) (2. alnem: *Pseudochoragus* PETRI). Fekete, csápjai és a sötétebb combok kivételével lábai sárgásbarnák, szőrözete alig látható. Ormánya jóval szélesebb a hosszánál, oldalai egyenesek, és a csápok tövétől kezdve kissé széttartók. Első 2 csápíze megvastagodott, az ostor 2—3. íze vékony, 3-ízű bunkója karcsú. Oldalt álló szemei enyhén domborúak, homloka olyan széles, mint az ormánya. Előtora szélesebb a hosszánál, oldalai ívelten elkeskenyednek a csúcs felé, töve egyenes, harántléce majdnem egybeesik a tőszegéllyel, oldalszegélye igen rövid. Szárnyfedői rövidek, oldalai íveltek, pontsorai sekélyek, kissé szabálytalanul pontozottak, közterecskéi majdnem laposak. Karmain nincs fog (14. ábra). 0,7—1,5 mm.

Észak- és közép-európai elterjedésű faj. Magyarországon eddig csak Budapesten került elő, a Kárpát-medencében továbbá Szlovákiában, Erdélyben és a Bánátban fordul elő, de mindenütt ritka. A kökény elhalt ágaiban találták (= *brachycerus* PETRI)

piceus SCHAUM

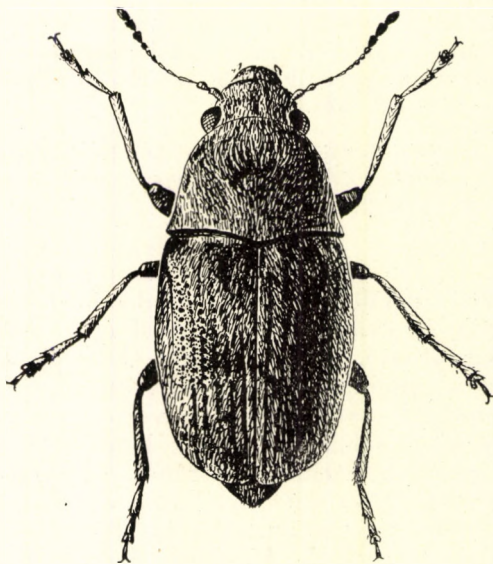
8. nem: *Araecerus* SCHÖNH.

Testük hosszúkás, aránylag sűrűn szőrözött. Ormányuk kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, egyenes oldalai a csúcs felé széttartók, csúcsa lemetezett (10. ábra: G). Szemeik oldalt állók, kidülledtek. Csápjuk a szem előtt a homlok szélén ízesül (10. ábra: H), 11 ízből áll, első 2 íze megvastagodott, az ostorízek hosszúak és vékonyak, bunkója igen karcsú. Előtörük a tövén a legszélesebb, a csúcsa felé erősen elkeskenyedik, oldalai majdnem egyenesek, harántléce majdnem egybeesik az előtor tövével. Szárnyfedőik töve gyengén ívelt, oldalai a csúcs felé kissé elkeskenyednek, pontsorai igen finomak. 1. lábfejük erősen megnyúlt, a hátulsó lábon majdnem olyan hosszú, mint a lábszár felé, és kissé hosszabb, mint a többi íz együttléve.

A több mint 50 forró égővi faja közül egyet gyakran Európába is behurcolnak, és ezt Magyarországon (Budapest) is találták.

- — Sárga vagy világosbarna, csak a csápbunkó feketés. Homloka a szemek között szélesebb, mint az ormánya a csápok töve között. Előtörének

csúcsa domborúan ívelt. Szárnyfedőin a pontsorok alig láthatók, a közterecskéi laposak. Farfedője aránytalanul kicsi (15. ábra). 3,2—4,8 mm.

15. ábra. *Araecerus fasciculatus* DEG. (Eredeti)

Minden kávé termelő országban, főleg Kelet-Indiában és Dél-Amerikában egyaránt előfordul. Babbávéval széthurcolták a világ minden részébe, és így Magyarországon (Budapest) is több ízben gyűjtötték, de meghonosodni nem tudott (= *cacao* FABR., *coffae* THUNB., *japonicus* THUNB., *peregrinus* HERBST)

fasciculatus DEG.

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA

eddig megjelent füzetek:

(A sorozat 1—50. füzetének adatait lásd az 52. füzethez mellékelt tájékoztatóban.)

51. *Móczár Miklós*: Ősméhek, Földiméhek — Colletidae, Melittidae.
XIII. kötet (Hymenoptera III.) 9. füzet, 64 oldal, 24 ábra (1960. I. 14.)
52. *Dr. Erdős József*: Fémfűrkészek II. — Chalcidoidea II.
XII. kötet (Hymenoptera II.) 3. füzet, 230 oldal, 97 ábra (1960. V. 18.)
53. *Dr. Endrődi Sebő*: Ormányosbogarak II. — Curculionidae II.
X. kötet (Coleoptera V., Strepsiptera) 5. füzet, 126 oldal, 61 ábra (1960. X. 10.)
54. *N. Bajári Erzsébet*: Fűrkészdarázs-alkatúak I. — Ichneumonidea I.
XI. kötet (Hymenoptera I.) 4. füzet, 266 oldal, 72 ábra (1960. XII. 17.)
55. † *Dr. Zilahy-Sebess Géza*: Fonáscsápúak I. — Nematocera I.
XIV. kötet (Diptera I.) 2. füzet, 70 oldal, 32 ábra (1960. XII. 19.)
56. *Dr. Mihályi Ferenc*: Fűrólegyek — Trypetidae.
XV. kötet (Diptera II.) 3. füzet, 76 oldal, 27 ábra (1960. XII. 22.)
57. *R. Dr. Stiller Jolán*: Állati egysejtűek — Protozoa (Általános bevezetés).
I. kötet (Protozoa) 1. füzet, 25 oldal, 21 ábra (1960. XII. 30.)
58. *Dr. Endrődi Sebő*: Ormányosbogarak I. — Curculionidae I.
X. kötet (Coleoptera V., Strepsiptera) 4. füzet, 77 oldal, 29 ábra (1961. III. 12.)

Ára: 4,— Ft

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA

készülő füzetek:

- I. kötet (Protozoa) 5. füzet :
Dr. Pellérdy László: Sejtélősködők — Coccidiomorpha.
- XII. kötet (Hymenoptera II.) 4. füzet :
Dr. Erdős József: Fémfűrészek III. — Chalcidoidea III.
- XVI. kötet (Lepidoptera) 2. füzet :
Dr. Gozmány László: Molylepkek I. — Microlepidoptera I.
- XVI. kötet (Lepidoptera) 7. füzet :
Dr. Gozmány László: Molylepkek VI. — Microlepidoptera VI.